
ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК 352.07:316.77:17|005.591.46(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-2-1>

Юрій Головчук

ORCID: 0009-0005-9950-7948

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОМУНІКАТИВНОЇ ЕТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті досліджується важливість розвитку комунікативних процесів між органами місцевого самоврядування та громадянами в умовах децентралізаційних процесів. Етичні норми та якісна комунікація на рівні представництва громад є надзвичайно важливими чинниками, особливо в умовах децентралізації та зростання ролі органів місцевого самоврядування в житті громади. Проаналізовано основні цілі та методи вивчення того, як змінюється природа комунікації між громадою і місцевими органами влади в умовах децентралізації.

Автор розглядає важливість впливу комунікативної етики на взаємодію органів місцевого самоврядування з громадою. Адже це є важливим аспектом для побудови довіри між учасниками цього комунікаційного процесу, ефективного управління та створення позитивного впливу на розвиток самої громади. Досліджено необхідність глибокого розуміння й аналізу інформації, яка є об'єктом комунікаційних процесів усередині територіальних громад.

Прослідковано динаміку процесу та якості комунікації між різними рівнями місцевої влади з огляду на їх взаємодію в контексті децентралізації. Відбувається аналіз того, як етична комунікація сприяє або перешкоджає спілкуванню місцевої влади з громадою і створює умови для партнерства. Крім того, у статті обговорюються технологічні інновації та їх вплив на комунікативну етику, а саме: вивчення використання нових технологій у комунікації місцевих органів влади та їх вплив на етичні аспекти.

Автор вдається до аналізу викликів і перешкод для етичної комунікації, що виникають у практиці комунікації в умовах децентралізації та визначення шляхів їх вирішення.

Охарактеризовано різноманітні інструменти та стратегії, які можуть допомогти в забезпеченні високих стандартів комунікативної етики, а також здійснено вивчення того, як етична й ефективна комунікація впливає на соціальний розвиток і задоволення потреб громади. Ці напрями можуть слугувати основою для більш детального дослідження та дають змогу розглядати тему з різних перспектив, об'єднуючи теоретичні аспекти з практичними прикладами та висновками. Важливо розробляти та впроваджувати актуальні й потрібні стандарти якісної комунікації та нові етичні норми і стандарти для підвищення рівня ефективності роботи органів місцевого самоврядування в умовах децентралізаційних процесів і розвитку громад.

Ключові слова: комунікативна етика, органи місцевого самоврядування, децентралізація, діалогова комунікація, соціальна взаємодія, прозорість влади, етичні стандарти, відповідальність органів влади, соціальна взаємодія.

Вступ. Стандарти та норми етичної поведінки вважаються атрибутом політичної культури в суспільстві, Особливо це стосується ухвалення політичних рішень, комунікації представників влади з виборцями, певних формальних процедур, які можуть стати запобіжниками корупції та дезінтеграції в роботі представницьких органів влади. Якщо питання етичних норм у парламенті чи центральних органах виконавчої влади сьогодні є доволі обговорюваним і перебуває серед важливих питань, які стосуються реформування діяльності Верховної Ради

України, то про етичні складові в діяльності місцевих депутатів та органів місцевого самоврядування говорять менше в публічному дискурсі. Проте етичні норми, процедури діяльності на рівні представництва громад є не менш важливими, особливо в умовах децентралізаційних процесів і зростання ролі органів місцевого самоврядування в житті територіальних громад.

Мета та завдання. Метою статті є розгляд основних принципів комунікативної етики та їхній вплив на ефективність взаємодії місцевих органів влади з громадою. Головними завданнями статті є: визначення й аналіз сучасних тенденцій і викликів, які виникають у контексті децентралізації та які впливають на комунікативну етику органів самоврядування, підкреслення ролі етичної комунікації в стимулюванні активної участі громади та її впливу на рішення місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Реалізація дослідницької мети може використовувати різні методи та підходи для збору й аналізу інформації, до яких належать:

- аналіз наукової літератури – огляд наявної літератури щодо комунікативної етики в місцевому самоврядуванні та в умовах децентралізації;
- аналіз документів – вивчення офіційних документів, законодавчих актів, стратегій і політик, що регулюють комунікацію органів місцевого самоврядування;
- кейс-стаді – вивчення конкретних випадків успішної чи неуспішної реалізації комунікативної етики в місцевому самоврядуванні;
- аналіз соціальних мереж – вивчення взаємодії місцевих органів влади з громадою в онлайн-середовищі й оцінка рівня комунікативної етики у віртуальному просторі;
- аналіз статистичних даних – використання статистичних даних і показників для вивчення впливу комунікативної етики на показники розвитку та задоволення потреб громади.

Ці методи можуть використовуватися окремо або комбінуватися для отримання комплексного розуміння теми й розкриття ключових аспектів комунікативної етики органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень. Серед важливих вітчизняних доробок наукових досліджень у сфері комунікаційних процесів в органах місцевого самоврядування та в умовах децентралізації варто назвати праці С. В. Штурхецького, Т. А. Гузенко, Є. Романенка, О. Михайловської, В. А. Гошовської, Н. Б. Ларіної, П. А. Пашко.

У закордонній політичній науці до проблематики вивчення комунікативної етики органів місцевого самоврядування спостерігається інтерес таких вчених, як Т. Клайв, М. Нунн, Д. Маквейл.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікації між органами місцевого самоврядування та громадянами є важливою складовою частиною демократичного розвитку держави. Становлення й розвиток громадянського суспільства та соціально й політично активного громадянина відбувається саме в контексті ефективної комунікації між учасниками суспільно-політичних відносин. У цьому аспекті надзвичайно актуальним є питання побудови чіткої і розгалуженої системи взаємодії та забезпечення органами місцевого самоврядування зв'язків із громадськістю, запровадження європейських стандартів комунікації в контексті «влада – суспільство». Вважається, що саме ці стандарти є релевантним фактором легітимізації управлінських рішень і забезпечують створення умов для реальної участі населення у формуванні й реалізації державної політики, насамперед у сфері місцевого самоврядування [2].

Вплив комунікативної етики на взаємодію органів місцевого самоврядування з громадою є надзвичайно важливим для побудови довіри, ефективного управління та створення позитивного впливу на розвиток громади. Нижче перелічуються деякі аспекти, що підкреслюють важливість цього впливу:

- Довіра та легітимність. Комунікативна етика сприяє створенню довіри між органами влади та громадою. Чесність, прозорість і відкритість у комунікації допомагають збільшити легітимність владних органів.

– Залучення громади. Етична комунікація стимулює активну участь громадян у прийнятті рішень і формуванні політики. Громадянське суспільство активно взаємодіє з органами влади, що веде до більш адаптивного та різноманітного управління.

– Ефективність прийняття рішень. Чесна та відкрита комунікація дозволяє збирати різні точки зору й інформацію, що сприяє більш обґрунтованим та ефективним прийняттям рішень на користь громади.

– Вирішення конфліктів. Етична комунікація є ключовою для вирішення конфліктів і протиріч між владними структурами та громадою. Відкритий діалог і взаєморозуміння можуть сприяти мирному вирішенню проблем.

– Підтримка соціального розвитку. Забезпечення етичної комунікації сприяє створенню позитивного соціального клімату, який впливає на розвиток громади та задоволення потреб її членів.

– Конструктивний вплив на громаду. Здатність адаптувати свою комунікацію до різних соціокультурних груп дає змогу органам місцевого самоврядування взаємодіяти конструктивно з різними частинами громади, забезпечуючи їм важливу інформацію та розуміння.

– Збереження громадського спокою. Етична комунікація може сприяти збереженню громадського спокою, особливо в часи кризи чи конфлікту, шляхом інформування та залучення громади до процесу управління кризою.

Враховуючи ці аспекти, можна побачити, що ефективна комунікація, побудована на основі високих етичних стандартів, є необхідною для розвитку сильних та стійких громад і місцевих спільнот.

Вступ на державну службу передбачає гідну поведінку, чесність, почуття честі й обов'язку, оскільки на державного службовця покладається величезна суспільна довіра. Разом із тим влада створює певні можливості для зловживань, використання службового становища в корисливих цілях. Тому людина, приходячи на державну службу, робить свідомий вибір і погоджується на суворі обмеження як у публічній, так і у приватній діяльності, дотримання вимог професійної етики та професійного етикету, оскільки це сприяє зміцненню авторитету державної влади, зростанню довіри громадян до державних інститутів [4].

Проблема професійної етики державного службовця пов'язана з тим, що його діяльність має відповідати не тільки положенням Конституції і чинного законодавства, а й моральним принципам і нормам. При цьому етичний кодекс, яким державні службовці повинні керуватися, не просто спирається на загальноприйнятну мораль, а й конкретизує її вимоги відповідно до специфіки службової діяльності, неординарних обов'язків і повноважень, що покладаються на них [1].

Моральні норми є універсальними нормами в регулюванні суспільних відносин, тому, безумовно, державна служба нерозривно пов'язана з моральністю, етикою, моральним виглядом державного службовця.

Професіоналізм і ефективність державного службовця є показниками його моральності, вірності своєму професійному покликанню й обов'язку. Саме поєднання високої професійної компетентності й моральності державних службовців створює умови для якомога більш ефективного впливу державної служби на реальне життя громадян [6].

Ефективна комунікація між органами місцевого самоврядування і громадськістю може стикатися з різними проблемами, які впливають на розуміння, довіру та співпрацю між сторонами. Ось деякі загальні проблеми, які можуть виникати:

– Неясність та недостатність інформації – громадськість може стикатися з відчуттям невпевненості через недостатність чи неясність інформації, наданої органами місцевого самоврядування. Неправильна або недостатня інформація може призводити до неправильного розуміння рішень та дій влади.

– Відсутність діалогу та взаєморозуміння – відсутність можливості для відкритого діалогу та взаєморозуміння між органами місцевого самоврядування та громадськістю може призводити до відчуття відокремлення та відчуження.

– Низький рівень політичної участі громади – відчуття, що громадськість не має можливості впливати на прийняття рішень, може знижувати рівень участі громади в місцевому самоврядуванні.

– Непрозорість і корупційні ризики – непрозорість у діяльності органів місцевого самоврядування може призводити до підозр у корупції та інших негативних вражень, що суттєво впливає на довіру громади.

– Відсутність засобів комунікації: недостатність засобів комунікації часто може ускладнювати доступ громадськості до інформації та взаємодії з органами місцевого самоврядування.

– Різниця в культурі та мові, яка може викликати труднощі в ефективній комунікації, особливо в місцевих громадах із різноманітністю населення.

– Відсутність зворотного зв'язку та брак можливостей для громадськості надавати зворотний зв'язок може ускладнювати вдосконалення роботи органів місцевого самоврядування та врахування потреб громади.

– Недостатнє використання сучасних технологій, яке може ускладнювати ефективність комунікації та обміну інформацією [7].

Рішення цих проблем може включати в себе вдосконалення механізмів взаємодії, збільшення прозорості, активне залучення громадськості та використання сучасних технологій для поліпшення комунікації [3].

Органи виконавчої влади регіонального рівня завжди зацікавлені в процесі комунікації з громадськістю щодо власної діяльності. При цьому вони повинні враховувати інтереси громади під час прийняття публічних рішень шляхом налагодження зворотного зв'язку. Ідентичні завдання мають і органи місцевого самоврядування. Крім того, у полі їх зацікавлення має бути регулювання суспільних процесів у відповідних регіонах. Це зумовлюється процесом децентралізації, який є надзвичайно важливим фактором змін у комунікативній політиці. У суспільному контексті децентралізація має на меті перехід багатьох владних повноважень на місцевий рівень, що тягне за собою відповідальність місцевих органів влади перед громадами [5]. Тож такі зміни вимагають набагато більш ефективного використання наявних ресурсів. Ці ресурси мають бути спрямовані на забезпечення комунікативних процесів у сфері надання публічних послуг, управління суспільними процесами та на забезпечення функціонування підрозділів і фахівців, які би здійснювали комунікативні функції на більш високому професійному рівні. Процес децентралізації відповідно змінює функції, методи та завдання органів публічної влади, а отже, спонукає до модернізації моделі комунікативної політики.

Висновки. Механізми комунікативної взаємодії органів самоврядування та громадськості визначаються важливими факторами демократизації держави. Вони забезпечують ефективність двостороннього процесу прийняття рішень і формування цілісної системи політичної активності населення. Щодо системи управління комунікативної діяльності, то вона складається з органів управління на місцевому рівні, а також опосередковано, тобто з громадськості, а саме громадських організацій і соціальних груп, здатних впливати на процес прийняття рішень. У такому процесі важливу роль відіграють інформаційні служби, метою яких є максимально всеохоплююче й оперативне інформування громадськості про діяльність відповідних органів влади та їх посадових осіб, виконавчого комітету про ухвалені рішення та плани роботи, для роз'яснення принципів управління громадою і заходів щодо їх здійснення. Ключову роль у формуванні позитивного іміджу місцевого самоврядування відіграють механізми та процедури зворотного зв'язку з громадськістю, а не різноманітні форми інформування й односторонньої комунікації. Важливість інформаційної відкритості в місцевому управлінні

визнається ступенем довіри між громадянами й органами державної влади, а також розвитком принципів участі громадськості, що є одним з основних аспектів належного урядування. Публічність влади, відкритість інформації та адекватна поінформованість населення сприяють становленню ефективного каналу комунікації, формують високий рівень свідомої політичної участі громадян, надають можливості для впливу громадськості на ухвалення політичних рішень. Таким чином, варто зазначити, що у сфері законодавчого забезпечення права громадян на доступ до публічної інформації Україна поступово наближається до міжнародних та європейських стандартів комунікації. Проте під час реалізації на практиці виникають певні труднощі, що гальмують процеси розвитку громадянського суспільства та знижують ефективність функціонування органів місцевого самоврядування.

Література:

1. Баровська А. Комунікація влади та громадськості: інституційний аспект. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/293> (дата звернення: 17.01.2023).
2. Гузенко Т. А. Основні засади формування комунікативної стратегії м. Києва: теоретичні та практичні аспекти. *Інтегровані комунікації*, 2018. URL: <https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/37> (дата звернення: 17.11.2023).
3. Драгомирецька Н. Сучасні тенденції комунікацій у державному управлінні. *Публічне урядування*. № 1 (1). 2015. С. 85–96.
4. Закон України «Про державну службу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
5. Закон України «Місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Романенко Є. О. Моделі комунікативної політики держави та інструментальне забезпечення взаємодії органів державної влади та громадськості. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_11 (дата звернення: 17.11.2023).
7. Nunn M. Problems of transition from Ukrainian authorities to inform the communication [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2268/>.

References:

1. Barovska, A. (2010). Komunikatsiia vldy ta hromadskosti: instytutsiinyi aspekt. Analitychna zapyska [Government and public communication: institutional aspect. Analytical note]. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/293> [in Ukrainian].
2. Guzenko, T.A. (2018). Osnovni zasady formuvannia komunikatyvnoi stratehii m. Kyieva: teoretychni ta praktychni aspekty [Basic principles of communication strategy formation in Kyiv: theoretical and practical aspects]. *Integrated Communications*. Retrieved from: <https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/37> [in Ukrainian].
3. Dragomyretska, N. (2015). Suchasni tendentsii komunikatsii u derzhavnomu upravlinni [Modern trends of communications in public administration]. *Public administration*. No. 1(1). P. 85–96 [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2024). Zakon Ukrainy “Pro derzhavnu sluzhbu” [Law of Ukraine “On Civil Service”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2023). Zakon Ukrainy “Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini” [Law of Ukraine “Local self-government in Ukraine”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
6. Romanenko, E.O. (2014). Modeli komunikatyvnoi polityky derzhavy ta instrumentalne zabezpechennia vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vldy ta hromadskosti [Models of the communication policy of the state and instrumental provision of interaction between state authorities and the public]. *Democratic governance. Issue 14*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_11 [in Ukrainian].
7. Nunn, M. (2016). Problems of transition from Ukrainian authorities to inform the communication. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/2268/>.

Yurii Holovchuk. Basic principles of communicative ethics of local government bodies under decentralization

This article examines the importance of the development of communication processes between local self-government bodies and citizens in the context of decentralization processes. Ethical norms and quality communication at the level of community representation are extremely important factors, especially in conditions of decentralization and the growing role of local self-government bodies in community life. The main goals and methods of studying how the nature of communication between the community and local authorities changes in conditions of decentralization are analyzed.

The article examines the importance of the influence of communicative ethics on the interaction of local self-government bodies with the community. After all, this is an important aspect for building trust between the participants of this communication process, effective management and creating a positive impact on the development of the community itself. The need for a deep understanding and analysis of information that is the object of communication processes within territorial communities has been studied

The article also considers the dynamics of the process and quality of communication between different levels of local government, taking into account their interaction in the context of decentralization. There is an analysis of how ethical communication facilitates or hinders the communication of local authorities with the community and creates conditions for partnership. In addition, the article discusses technological innovations and their impact on communicative ethics, namely: the study of the use of new technologies in the communication of local authorities and their impact on ethical aspects.

The article also analyzes challenges and obstacles to ethical communication, in particular: analysis of modern challenges and problems arising in the practice of communication in conditions of decentralization and determination of ways to solve them.

The article also draws attention to the research of various tools and strategies that can help in ensuring high standards of communicative ethics. And also, the study of how ethical and effective communication affects social development and meeting the needs of the community. These directions can serve as a basis for a more detailed study and allow to consider the topic from different perspectives, combining theoretical aspects with practical examples and conclusions. It is important to develop and implement relevant and necessary standards of quality communication and new ethical norms and standards to increase the level of efficiency of local self-government bodies in the conditions of decentralization processes and community development.

Key words: *communicative ethics, local self-government bodies, decentralization, dialogic communication, social interaction, government transparency, ethical standards, responsibility of government bodies, social interaction.*